

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

UN TRIMESTRE

Dins Espanya: una pesseta.
Fora d'Espanya: dues pessetes.

Redacció i Administració

General Barceló, -1.-2.º

PALMA DE MALLORCA

LA AURORA

PUNTS DE SUSCRIPCIÓ

A Manacor: Ca-Mestre Antoni Fiol Ferrer, 5.—Ca-Pame Andreu Alcover, Plaça del Palau, 2.

A Palma: Llibreria d'En Guasp, Morey, 6.—Taller d'encuadernacions d'En Francesc Ferrer, Sta. Eulària, 25.—Llibreria Ernest Frau, Brossa.—Llibreria d'Alemar y Fontdevila Brossa.

Surt cada dissapte per donar ventim i altres erbes a n-es qui s'ho guany

aria En Revenjoli. Escoltan i oïren

Plim-plam

Ihu haurem de fer una estona demut s'esquena de ses mopies anticlericals, que no paren de fer bel'lendines d'anar fora corda per encendre's fe i escampar veri contra Deu, l'Esglesia i l'Espanya, donant gust an'n Barrufet, son amo i senyor, ques-e té ben apuntats an es seu llibro els-e reclamará com-e seus s'horde la mort devant es tribunal de Deisi no's son convertits, pero ben convertits abans d'aixamplar es poton!

i ja, idò, si'ls-e puntetjams'esquena na mica an aqueys bandues d'anticlericals.

I

Upobre errat de contes d'Inca.

En tal Antoni Truyol, que sorti s'alt dia a's mitx declarantse «social» i fent a sebre an es públic qu'hrenegat de sa Fe Católica. Quinesgraciat, Deu meu! Es nostro simpic i benemerit confrare d'Inca «Ca-stra» s'altre dissapte li doná an aix Truyol un encals molt ben dona fent veure lo desgavellat i senszap ni peus qu'es es socialisme i lo dicul que resulta qu'un «lect» comaqueix Toni Truyol d'Inca «hajl'abandonar sa Relligió Católica» erque la troba «incompatible ab s'actuais descubriments científics» i ab sa verdadera justicia, allá it sa Relligió Católica es sa «erliqj» revelada de Deu, que cap «descubrimient científic» ha anul'lada ni anul'lará may, perque no hi ha veritat contra veritat, i allá ont sa Relligió Católica es «sa verdadera justicia», «sa justicia» de Deu. Se'n necessita molt de toix per sortirmos ara «subjecte» d'Inca ab aqueixes us de que no pot esser catòlic per sa Relligió Católica es contraria ses veritats de sa Ciencia i a sa rtadera justicia! ¡Veyam, germá! gau quins son aqueys «descubriments científics» que «proven irrefutablement» res contra sa veritat de sa Relligió Católica! ¡Veyam si sou capaç de citarne un qu'es un de principi catòlic que sia contrari a «sa verdadera justicia». Vaja, Toni Truyol de l'orde, esplicauvos una mica sobre aqueys punts, i veureu quin ball s'armará entre vos i noltros. «Ca-Nostra» ja vos ha feta mostrar sa filassa ab lo que vos diu dia 30 deembre, recordantvos es grans hords de sa Ciencia moderna, que senszap emperò ni cap reclau han potat esser allissimes glories científiques i an es meteix temps catòlics «emplars, com Pasteur, Le-Verrier, Rontgen, Sechi, Mariotte i d'altres. Tota sa ciencia d'aqueys grans homos que l'admirá tot lo mon de grossa qu'era, les va quebr perfectament dins sa seua convicció de catòlics; i sa vostra ciencia jo Toni Truyol d'Inca! no hi ha cabut ab sa Fe Católica dins es vostre carabassot, i heu hagut de treure sa Fe Católica de dins aqueix carabassot vostro! Si hu deu esser... fere resta aqueixa ciencia vostra! ¡Vaja homo, si la treys a rol'lo, i li veurem ets ayres i ses ombres! ¡Ja hu val ab

aquest sabiarro que mos es sortit deuers Inca! ¡Que Deu li torn una mica de'seny, sols que li bast per comprendre sa seua ridícula i desayradíssima situació devant tot Inca! ¡Amèn!

II

Nesples de republicans ab republicans

Segueixen donantse'n es de «El Ideal» ab sos de «El Obrero Balear». I zamb-e quin ayre i amb-e quina gracia tan republicana que les se donen. Beníssim, grans republicanetxos! ¡seguiu, grans bereyols, donantmos un espectacle tan gustós i entretengut! Així, barayantvos com-e plasserres, com-e xoquinets, com-e genteta de portal baix, com-e bons republicans, demostreu ses grans condicions que teniu per un dia governar i arretglar l'Espanya. Si, en ses vostres republicanas mans o ungles l'Espanya quedaria aviat «arretglada»... per anar a So'm Tril'lo a fer vaumes, vuy dir, an es cementeri a podrir terra.

«El Ideal» frega p'es morros de s'«Obrer Balear» es fracás des socialistes i republicans «radicals» que eridaren la gent de Ciutat per fer aplecs contra s'acort de s'Ajuntament d'allá de posar, en lloc de «Consum», una contribució demunt sa carn; i la gent no hi comparagué an es primer aplec, que per això no'l pogueren fer, i an segón n'hi comparegueren un parey de dotzenes. Ab lo qual se va veure ben clar que ni es socialistes ni es «radicals» representen s'opinió des poble de Ciutat i que's poble d'allá está conforme amb aquella contribució just demunt sa carn en lloc des eonsum.

Mos conta també «El Ideal» que va sentir dir a un des caporals socialistes de Ciutat que «a Palma no hi ha socialistes», perque «es qui s'ho diuen no saben des socialisme ni s'A». Aqueix caporal «per fogir de responsabilitats, va escriure a Madrid» enviant an es Cap des socialistes aqueixes comandacions. Es evident això que diu aqueix caporal socialista. Es qui se diuen socialistes, tant a Ciutat cam an es pobles, ni saben qu'es «socialisme» ni un fòtil mort: no passen d'anarquistes, caps-esflorats i desbaratadors des pobles de lo més batzá i carabassenc.

III

Aixecs d'una bistia

Es demunt «El Ideal» de dissapte que los fa un subjecte que demostrea massa clar que no'es altra cosa qu'una bistia! ab lo que diu contra 's vot de castedat que fan es Ministres de Deu. Tal volta dirá qualcú:—¿I ses bisties escriuen?—Ja hu crec que sí que n'hi ha qu'escriuen! I ¿que seria de sa major part des paperots anticlericals si no hi escrigués un estol gros de bisties?—I lo que's diu s'autor de s'articlot «Ley de vida» que «El Ideal» posa dissapte, ¡vaja si hu es una bistia! i d'aquelles més grosses! Escoltaulo com descapdella: «Sa passió de la carn es sa primera i sa més noble de totes quantes neixen an es cor de s'homo». I es «matrimoni», «el sant matrimoni», aqueix sete sagramen,t posat des meteix Deu, ¿saben com el califica aqueixa bistia? El califica de «ficció legal». Si es ca-

valls i es muls, que no tenen coneixement, parlaven, no arribarien a dir tals barbaridats, tals brutors. Ido aqueixa bistia canta un himne de gloria a un «Ministre de Deu» que diu que «acaba de renegar de catolic per aplegarse ab sa dona qu'estima». I pinta allá com una cosa gloriosa totes ses porqueries i sutzedats nefandes an-e que sa passió carnal desenfrenada pot rossegar aquells qu'han fet vot de castedat per consagrar-se a Deu i a sa salvació de ses ànimes, i vençuts del dimoni s'obliden de sa promesa solemne que feren devant Deu i l'Esglesia i peguen de cap dins s'abisme de totes ses ignominies i desordes carnals. I això es lo que entusiasme aquella bistia! qu'ha escrit s'articlot de «El Ideal»! ¡I llavo se queixa aquest si li deym «paperot!» Aqueix articlot fa olor de Pey-Ordeix, aquell capellá tan tristament famós, que després de passarse anys, actuant d'enviat de l'Esperit Sant per purificar l'Esglesia de Deu de ses heregies i brutors que ell deya que's Bisbes i el Papa introduien i amparaven, consumá sa seua defensa de sa pureza i de s'integritat de sa Doctrina Católica fentse redactor de «El Motin» i aplegantse «civilment» ab una «amiga» devant es Bal'ic d'una vila de França. ¿E-hu es aqueix articlot brutíssim d'En Pey-Ordeix? «El Ideal» té sa paraula.

IV

¡Mentiu, germá!

P'es paperot «El Ideal» parlam, que diu dissapte que «es catolicisme» altre temps «era llegalment imposat p'es ferro des poltros i p'es foc de ses foqueteries». ¿Quant era això, gran embuyista de republicanot? Veyam! esplicauvos una mica més.

Es completament fals que l'Esglesia Católica haja permès ni autorisat may per may que imposassen sa Relligió a la forsa, ab tortures ni focateries. L'Esglesia lo únic qu'ha fet i ha autorisat es es eástic des seus frys rebel'los, des seus súbdits, reus 'des crim d'heregia o d'apostasia. I ¿qui hu dupta que, com-e frys seus, com-e súbdits seus, les poria castigar? Ara an ets infeels, an es gentils, may ha permès l'Esglesia que ls imposassen sa relligió ni'ls-e perseguissen perque eren infeels, perque eren gentils. De manera qu'es completament fals això que diu es paperot republicá que's

catolicisme altre temps s'imposava p'es ferro i p'es foc.

V

¡Enterats, tros de suro!

E-hi ha un tros de «suro» que mos diu demunt es paperot republicá de Ciutat, ab unes gloses de lo més usrenc, que no li agrada gotacs «Diccionari» que diu que En Revenjoli compon ni ses «Rondayes» d'En Jordi des Recó. No mos estranya gens perque sabem cert que ni «En Revenjoli» ni «En Jordi des Recó» escriuen per donar gust an aqueix tros de «suro» qu'embuya fil demunt es paperot republicá. En canvi, en donen de gust an es públic mallorquí, com e-hu demostrea es fet de que ab un any sa tirada de LA AURORA de 800 exemplars, es pujada a 2500. ¿E-hu sentiu, tros de «suro»?

VI

S'«Obrer Balear» escanyat.

E-hi está prou, segons sembla. Dissapte ¡du poc xorrestic ferm. Posa unes quantes arrieses contra el Papa per haver suprimides algunes ¡festes; i llavó conta s'exida que feren es de sa cassoleta socialista de Ciutat i Lluchmajor a Felanitx i aquí a Manacor. I posa qu'un tal Tomás Miquel de Lluchmajor descubri an es felanixer un remey infalible per fer entrar sa Republica, qu'es ¡sa lectura», perque ab ella «se comprèn es destins de sa nostra nació aont van, i d'aquest modo porem sustituir es govern de sa monarquia pe'sa República». ¡Mirau qu'així meteix aqueix descubrimient d'En Miquel Tomás es ¡gros i espatarrant! ¡I no haverho afinat es republicans fins ara que a forsa de «lectura», serán quatre grapades fer pujar sa Republica! ¡Vaja, grans republicanetxos! ¡a lletgir tots a rompre! ¡A veure si així «entrau» prest, tantes de ganes en teniu!

VII

¿I s'«Animalot pudent»?

Segueix encara més escanyat i ab més rugay que no s'«Obrer Balear». Grinyola des-i ara contra En Revenjoli, pero no surt a's mitx. No va d'aglans ni de brou.

DE TOTES ERBES

§. 8.

Ses víctimes de l'Inquisició desde 1481 fins a 1500.

¡Vey republicanetxos de Sóller i de Lluchmajor i socialistetxos de Ciutat!

I ¿ab tantes coses com vos hem dites sobre l'Inquisició, encara no sortiu a defensarvos, grans belitres? ¿Aont son ses vostres valenties? ¿Com no contestau a capde ses costerades que no mos aturam de pegarvos? Ah! es que voleu fingir ¡donar a entendre an es bibuins que encara vos escolten, que mos despreciau, que no mereixem respotal Sobre tot, noltros seguirem «bestreguentvos» tan granat com sabrem, i ¡ja hu veurem que será en esser cuyt! ¡Com-es-vel'la-veraveu!

¿Se sap quantes foren? ¿Se'n son cuydats d'aclearho ets inimics del Sant Ofici? ¿Com es que, jurant els que foren tantes ses víctimes no n'han feta una enquesta, treyent es conté exaete, posant es nombre de víctimes que hi va haver a cada «Aute de Fe» de cada una de ses Inquisicions que hi havia, fent sa llista de tots ets Autes que's sap que's celebraren? ¿Com no han replegats ets inimics de l'Inquisició tots es documents i monuments d'aquells sigles que directa o indirectament parlen de l'Inquisició: des maig de

«relaxats» i «penitenciat» que l'Inquisició feya? Com es que no han fet res d'això, i se son contentats en dir que ses víctimes foren 50000 ò 80000 ò 100000 ò 200000, sense presentar may cap comprovant, cap fonament històric? Ah! es perque consulten s'historia i ses croniques i ets altres monuments d'aquells sigles, i aqueixes fonts no les donen s'aygo qu'ells voldrien, no les diuen res de lo que a ells els-e convé, i per això se fan trons de s'historia i de tots es monuments historics. Si hi ha hagut un homò qu'haja tenguts a sa seua disposició tots es documents i monuments que's referien a sa vida i a ses obres de l'Inquisició, es estat D. Juan Antoni Llorente, Inquisidor ell i es contrari més gros qu'ha tengut may l'Inquisició i Secretari de l'Inquisició Suprema, comandant de tots ets arxius inquisitorials. E-hu prová ell de fer sa llista de ses víctimes de l'Inquisició, especificant quants d'«Autes de Fe» celebrá cada una de ses Inquisicions subalternes i quants de «penitenciat» i «relaxat» e-hi hagué a cada Aute? Que havia de fer ell! tant com sa coa de s'asel. En lloc de fer aqueixes llistes ab sos documents ab sa ma, qu'era lo que li pertocava, quant parla de s'establiment de l'Inquisició a Sevilla i demés bandes d'Espanya aont se posá, fins a l'any 1500, en fa més qu'embuyar fil i entaferrar mentides i falsedats, salvades i gargays contra els Inquisidors, el rey En Ferrán V, En Torquemada, el Papa, la Curia Romana, sense donar cap idea clara de res, sense posar quin any se fundaren ses inquisicions subalternes posteriors a 1483. De manera que en net només diu qu'En Torquemada fundá ses subalternes de Sevilla, Jaen, Cordoba i Ciutat Real i llavò que'l feren Inquisidor general d'Aragó, Catalunya, Valencia, i les Balears. De ses altres Inquisicions de sa Corona de Castella no'n dona cap fita. De manera que sa seua «Historia Crítica de la Inquisición» no es més qu'un enfilay de mentides i d'infamies contra l'Inquisició i la Santa Seu, aont no's diu res de l'Inquisició més que lo que li pot fer mal.—Dins es tom II dedica s'article IV des capítol VIII a treure's conte de ses «víctimes de l'Inquisició» des temps que Fr. Tomás Torquemada fou Inquisidor, 18 anys justs, desde 1482 fins a 1500. I com treu es conte? Donant ses claricies contengudes dins es documents autenticos o d'autoritat regonogada? Res d'això: se funda en càlculs, es més desbaratats, sense cap ni peus, ubertament contraris a sa veritat des fets, que consten per documents incontrastables autorisadíssims. En lloc de fundarse en documents autenticos, comensa pèr posar un fals testimoni an el P. Juan Mariana, suposant que dins sa seua «Historia de Espana», L. XXIV, c. xvii, fundantse en «papers antics» diu que «a Sevilla cremaren es primer any de l'Inquisició dos mil persones» i «que hi hagué 17000 penitenciat». Es completament fals que'l P. Mariana diga una tal cosa. Qualsevol e-hu pot tocar ab ses mans, ja que s'«Historia» del P. Mariana corre en mans de tothom. El P. Mariana dins aquell capítol conta que va esser necessari posar l'Inquisició p'es molts de «judaisants» que hi havia, i que feren Inquisidor Major Fr. Torquemada, primer des repne de Castella i més envant des repne d'Aragó, i que «publicá» «edictes aont oferia perdó a tots es que de plana voluntat se presentassen: ab aquesta esperansa diuen que se reconciliaren fins a 17000 persones entre homos i dones de totes edats i estats; dos mil persones foren cremades, sense un altre nombre major que fogiren a ses provincies comarcanes» I ja no diu res pus el P. Mariana. De manera qu'es fals qu'ell posi que, per dir lo que diu, se fundí en «papers antics» qu'haja vists, com li atribueix En Llorente; es completament fals que'l P. Mariana diga que «es primer any de l'Inquisició» «a Sevilla» «cremassen 2000 persones» i en «penitenciansen» «desset mil». El P. Mariana no anomena Sevilla per res ni's refereix an es primer any ni a cap any de l'Inquisició, sino que's refereix a tota Espanya i a la pri-

meria, a sa primera época de l'Inquisició. Ademés es fals que'l Pare Mariana parli de 17000 «penitenciat», sino de 17000 «reconciliats», lo qual es molt diferent. Aqueys 17000 foren es qui s'aculliren a s'«Edicte de Gracia», confessantse culpables d'heresia, i per lo meteix les havien de «reconciliar», pero no «penitenciar»; s'«edicte de Gracia», que'l amparava, escluí tota «penitencia». Pero an En Llorente li convenia convertirlos de «reconciliats» en «penitenciat», perque així ja les feya «víctimes» de l'Inquisició, i per ell sa questió era posar barrats i falsos testimonis an el Sant Ofici.

Després de calumniar el P. Mariana d'aqueixa manera, té En Llorente sa desvergonya d'escriure: «Poría jo dir sense temeritat que altre tant passaria» (2000 cremats i 17000 penitenciat) «a ses altres ciutats es primer any de s'establiment des seu respectiu tribunal (de l'Inquisició), pero per moderació vuy suposar que només n'hi va haver una desena part».—Aquí está pintada tota sa desvergonya i s'infamia d'En Llorente. Vol dir «sense temeritat» poría dir que a ses altres ciutats durant es primer any d'haverhi l'Inquisició «cremaren» 2000 persones i en «penitenciansen» 17000? I aont consta que a cap de ses ciutats aont se posá l'Inquisició es primer any cremassen 2000 persones i en penitenciansen 17000? I si no consta en lloc una tal cosa, com poría En Llorente donarho per cert «sense temeritat»? I com tenia En Llorente sa desvergonya d'anar a «suposar» que a cada ciutat que's posá l'Inquisició, es primer any, en «cremaren» 2000 i en «penitenciansen» 17000? De manera qu'En Llorente escrivia s'historia «suposant» lo que a ell li convenia. Era un sistema molt descansat. En lloc de rompre-se ses banyes registrant arxius i treyentse ets uys lletgint papers veys, qu'es lo qu'han fet sempre ets historiadors decents, ell «suposava», mentint com s'anima de Judes; «suposava» contra tota veritat, perque no constant quines víctimes e-hi havia hagudes a cada ciutat a's primer any de tenir l'Inquisició qu'era En Llorente per anar a «suposar» que hi havia haguts 200 cremats i 1700 «penitenciat»? Pero es el cas que sabem de varies Inquisicions, com sa de Saragossa, Barcelona, Mallorca, Toledo i Llerena quants de «penitenciat» i «relaxat» an es Bras Civil e-hi va haver es primers anys, i no foren ni d'un bon tros tant com «suposava» En Llorente.—L'Inquisició de Saragossa: Segons es «Libro verde de Aragón», còdic de la Biblioteca Colombina, fol. 78-89, que'l publicá N'Amador de los Rius dins sa seua «Historia... de los Judios de España i Portugal», T. III, ap. viii, desde l'any 1483 fins a 1504 e-hi hagué 114 «penitenciat», 71 «cremats» i 22 que les donaren volta de garrot! Això en 21 any! I En Llorente en «suposava» 200 de cremats i 1700 de penitenciat just es primer any!—L'Inquisició de Barcelona. Sobre es primers anys d'aquesta Inquisició tenim es llibre que's notari catalá En Miquel Carbonell va escriure per comanda de l'Inquisidor d'allá, Fr. Alonso de Espina, que son ses llistes des «relaxats» i des «reconciliats» an es «Terminis de Gracia». Aquesta Inquisició comensá a actuar l'any 1488. Sabeu, ido, quants de «penitenciat» e-hi va haver aquell any, segons ses llistes d'En Carbonell? Ido 17. I quants de «relaxats» an es Bras Civil? Ido 7, que les daren «volta de garrot», i cap «cremat» ni un. I s'animal d'En Llorente en «suposava» 1700 de «penitenciat» i 200 de «cremats», just d'aquell any!—L'Inquisició de Mallorca. Comensá a actuar l'any 1488. Segons consta d'un atestat d'En Pere Fullana, «notari del Secret» d'aquesta Inquisició, que's troba registrat a un des llibres del Real Arxiu i que cita es Paborde Tarrassa dins es seus «Anales del Reyno de Mallorca», manuscrit de la Biblioteca de l'Exm. Sr. Marqués de Vivot, tom II, any 1488, e-hi hagué 260 «penitenciat», i cap cremat ni donaren «volta de garrot» a negú. Llavo vengué l'any 1490; se feren 3 Autes de Fe, i entre's

tres e-hi hagué 5 «relaxats», que las donaren «volta de garrot». I consta que només foren 5 perque es «Bal·le del Royal Patrimoni» pagava s'«exactor», això es, es qui «executava» es reus que l'Inquisició passava an s Bras Civil; i dins es llibres de «Dades» de s'«Arxiu del Royal Patrimoni», corresponents a 1490 fins a 1515, figuren ses quantitats que's pagaren a dit «Exactor» p'es «reus d'heresia executats». De manera que's primer any de sa nostra Inquisició només hi hagué 260 «penitenciat»; i segons «suposava» En Llorente, n'hi va d'haver 1700! De manera que, quant comensaren ets «Autes de Fe», l'any 1490, es primer any només e-hi ha 5 «relaxats», que no les cremaren de viu en viu, sino que'ls-e donaren «volta de garrot»! I es gran polissó d'En Llorente «suposava» que n'havien cremats 200! Quina bestia!—L'Inquisició de Toledo (primer de Ciutat Real fins l'any 1485). De l'any 1483 que's fundá fins a 1485, segons Garcia Rodrigo (T. II, p. 270) e-hi hagué just 183 «penitenciat», sense cap «relaxat». Pe'sa poca feyna que tenia, la passen a Toledo l'any 1485, i hi comensá a actuar la primeria de 1486. Dins «Historia de Toledo» de D. Antoni M. Camero, ap. viii, p. 1064-66, figura una «Relació» des «penitenciat» i «relaxats an aquella ciutat desde l'any 1486 fins ben entrat el sigle XVI, feta d'un tal Sebastiá Orozco, testimoni «presencial». Sabeu, ido, quantes de «víctimes» d'aqueixa Inquisició posa N'Orozco, com-e fetes l'any 1485? Ido 6 persones «cremades». I En Llorente n'hi «suposava» 200! Quin matemàtic qu'era aquest estrimbo!—L'Inquisició de Llerena. Primer era an es monestir de Guadalupe, comensanthi l'any 1485; i llavo la passaren a Llerena, aont funcionava ja l'any 1506. Quines «víctimes» va fer aqueixa Inquisició a's temps que fou a Guadalupe? Només se'n sap lo que'n diu Páramo «de Origine Inquisitionis», L. II, Tit. II, c. 4, p. 158, això es, que hi feren set o vuyt «Autes de Fe», aont sortiren 16 «penitenciat» i 78 «relaxats», dels quals en cremaren 25, i donaren «volta de garrot» a 53. De manera que de 1485 a 1506 només e-hi ha memoria d'aqueixes víctimes en 21 any! I es gran mentider d'En Llorente just p'es primer any ja hi «suposava» 1700 «penitenciat» i 200 «cremats»! I així son tots es «càlculs» d'En Llorente sobre «víctimes» de l'Inquisició! Enfilays de mentides ab sa major desvergonya del mon!

Pero seguiguem es «càlcul» que fa En Llorente sobre ses «víctimes» de l'Inquisició durant es sigle XV.—Pren per conte seu llavò es cronista Andreu Bernaldez, anomenat també «Cura de los Palacios», el qual dins sa seua «Historia de los Reyes Católicos», c. 44 (Autores Españoles» de Ribadeneira, T. 70), contant coses des seu temps, diu que a Sevilla, desde l'any 1481 fins a 1488, això es, vuyt anys, en cremaren «més de 700» i en «penitenciansen» ab presó «cinc mil». De manera qu'En Llorente per un vent fa dir an el P. Mariana que es primer any de l'Inquisició (1481) «cremaren 2000 persones»; i llavo mos surt que, segons En Bernaldez, autor d'aquell temps, en vuyt anys, de l'any 1481 a 1488 no arribaren a cremarne 800! I es polissardo d'En Llorente, per amagar sa contradicció en que cau, suposa que En Bernaldez no parla de ses «víctimes» que l'Inquisició feu a Sevilla l'any 1481, sino de ses que hi fé desde l'any 1482 fins a l'any 1489, essent així qu'En Bernaldez parla de ses de l'any 1481 fins a 1488, sense anomenar per res l'any 1489, com li atribueix En Llorente, mentint com un no-ningú. Pero fa més encara En Llorente: demunt aqueixa cifra d'En Bernaldez torra a fer es seus «càlculs», «suposant» que cada una de ses altres Inquisicions d'Espanya es segon any de sa seua existencia i ets anys següents cremá cada any la mitat de persones de ses que cremá cada any sa de Sevilla desde 1481 a 1489, això es 44 persones, tota vegada que sa de Sevilla, segons sa cifra d'En Bernaldez

vengué a cremarne 88 un any ab altre. De manera que En Llorente té sa poca alaxa de «suposar» «per moderació» que cada una de ses altres Inquisicions desde 1482 fins a 1489 cremaren cada any 44 persones! Pero si aont consta que cap altra Inquisició fés cada any d'aquells tal cremadissa de persones? En lloc consta; més En Llorente, «historiador crític», e-hu «suposa» perque així li dona la «liberal» i «regalista» gana. I no sols lo consta res d'això, sino que respecte de moltes d'Inquisicions consta tot lo contari. Vegemho respecte de ses Inquisicions de Saragossa, Barcelona, Mallorca, Toledo, Llerena, servintnos de ses font i monuments qu'hem anomenats respecte de cada una.—L'Inquisició de Saragossa: El «Libro verde de Aragón» desde 1483 fins a 1504, segons hem vist més amunt, només posa 93 «relaxats» això es, 22 que'ls-e donaren «volta de garrot» i 71 cremats. De manera que només toca quatre morts i mitx cada any! I En Llorente en «suposava» 44 de cremats cada any, fora's primer any, que'n «suposava» 200!—Inquisició de Barcelona. Ses llistes des notari Carbonell ja hem vist ab en tot l'any 1488, que fou es primer d'aqueixa Inquisició, només posen 7 «relaxats», que les donaren «volta de garrot», i en tot l'any 1489 no posen més qu 3 «relaxats», que les donaren «volta de garrot», i 29 «penitenciat». I En Llorente e-hi «suposava» 44 cremats i 625 «penitenciat», aquest any de 1489!—Inquisició de Mallorca. No pot entrar en tal àlcul perque ja hem vist que comen l'any 1488, i que no consta que celeás cap aute l'any 1489, essent es priers de que hi ha memoria es de 1490. Inquisició de Toledo: Ses llistes quem vist que va fer N'Orozco de ses «víctimes» d'aqueixa Inquisició, posen de l'any 1486: 2 cremats i 3323 «penitenciat»; de l'any 1487, posen 23 «cremats» i 100 «penitenciat»; de l'any 1488 posen 43 «cremats» i cap «penitenciat». De l'any 1489 N'Orozco no posa cap «víctima». Aquí cal tenir en conte que després de Sevilla no hi havia cap punt d'Espanya que hi caplevassen tants de jueus convertits o «judaisants» com a Toledo; per això hi hagué tants de «penitenciat», molts més que's hi «suposava» En Llorente. En camvi, només e-hi hagué 66 «cremats» en quatre anys, allà on En Llorente n'hi «suposava» 44 cada any!—Inquisició de Llerena. Jo hem vist que d'aquesta només consta que de l'any 1485 fins a 1506, en 21 any, «relaxá» 78 reus an es Bras Civil, que'n cremá 25 i doná «volta de garrot» a 53, i en «penitenciansen» 16 ab presó perpetua. De manera que només sorti a tres «morts i mitx» un any ab s'altre. I sa polissa d'En Llorente n'hi «suposava» 44 de cremats cada any! S'es vista may per may una manera consemblant d'escriure historia, en no esser entres canalles anticlericals? I si hu era un gran canalla En Llorente!

Pero seguiguem es seus «càlculs» sobre ses «víctimes» de l'Inquisició durant es sigle XV.—S'aferra en tercer lloc a una inscripció llatina que l'any 1524 posaren a l'Inquisició de Sevilla, que diu que desde s'espulsió des jueus i des moros fins a l'any 1524 abjuraren allá se seua heresia 20000 heretges, i que'n cremaren «prop de mil» (fere millia hominum). I a-les-hores En Llorente, en lloc de traduir aqueixa frase llatina, així com la traduiria qualsevol que sàpiga gota de llatí, trepitjant sa seua reputació de llatí i ab un insigne mala fe, traduí: «casi millares». Figurau quina batayonada! Traduir es «fere millia hominum» per «casi millares!» Ignorar que «millia» en llatí no ha volgut may dir més que «mils», un «milenar!» I no seria sa cosa més desbaratada que s'autor ab so mot, «fere millia» hagués volgut dir «casi milanars»? Faria gens de sentit això? Se compren perfectament qu'un diga: «casi mil hominos e-hi havia»; «casi mil pessetes li doná». Pero qui ha dit may: «e-hi havia casi milanars d'homos»; doná «casi milanars de pessetes»? Sa questió p'En Llorente era acaramullar «víctimes» a

Inquisició; i, valentse de s'ignorancia que hi havia des llati ja en es seu temps, fer creure que tal inscripció posava no «casi mil» víctimes, sino «casi milenars». Sa questió era ferho gros, a forsa d'embuys i més embuys.

Després de tot això, llavò mos surt dient: «Jo vuy suposar que sols e-hi va haver mil persones cremades... Corresponen a 32 cremats i 625 «penitenciat» cada any. «I atribuesc a cada una de ses altres Inquisicions solament la mitat per moderació, encara qu'he de creure que ses víctimes serien tantes com ja Sevilla ab poca diferencia».—Sembla mentida qu'un que's diu «historiador critic», tenga prou desvergonya per treure's conte de ses «víctimes» que feu l'Inquisició, no ab documents, sino ab «suposicions» i «atribucions» a l'ayre, sensa cap base ni fonament. Quina persona decent s'atrevirá a dir «supos» que tal tribunal ha fetes tantes de víctimes, si positivament no sap que n'haja feta cap? I se dona's cas que ab documents autenticos porem demostrar respecte d'una partida d'Inquisicions que es falsíssim que fessen tals «víctimes» que les atribueix En Llorente. Ventassí una mostra:—Inquisició de Saragossa: Ja hem vist que, segons el «Libro Verde de Aragón» de l'any 1483 fins a 1504 va venir per cada any no arriba bé a «tres cremats i mitx» (71 en vint i un any) i a un poc més d'un mort a «volta de garrot» per any (22 en 21 any). I En Llorente «per moderació» de 1490 a 1500 n'hi «atribueix» 16 de «cremats» cada any!—Inquisició de Barcelona: Segons es registres des Notari Carbonell, de 1490 a 1500, e-hi va haver 11 cremats y 5 morts a «volta de garrot.» I En Llorente n'hi «atribueix» 16 de cremats cada any!—Inquisició de Mallorca. Es llibres de «Dades» de s'«Arxiu del Reyal Patrimoni» de 1490 a 1500 no dona com-e «relaxats» an es Bras Civil i «executats» per aquest, més que 40 «morts a volta de garrot», això es, 4 un any ab altre. I En Llorente n'hi «atribueix» 16 de cremats cada any!—Inquisició de Toledo: Segons ses llistes que dona aquell tal Orozco, contemporani, desde 1490 a 1500 e-hi va haver a Toledo 41 «cremats» i un que li donaren «volta de garrot». De manera que vengué a un poc més de 4 morts per any. I En Llorente n'hi «atribueix» 16 cada any!

De manera que de totes ses Inquisicions d'ont tenim clariques concretes, resulten molt més poques «víctimes» que ses que les «atribueix» i les «suposa» En Llorente. Fundat no en cap document ni monument d'aquell temps, sino en «suposicions» i «atribucions» falsíssimes, posa que Fr. Torquemada durant es 18 anys des seu inquisidoratge, aixà es, del'any 1482 fins a 1500, va fer cremar 10220 «persones», lo qual no son més que 10220 «mentides» segons acabam de demostrar ab documents autenticos i ab testimonis d'autors d'aquell temps, no coneguts per mentiders, sino per absolutament veridics. Per lo meteix, queda provat fins a sa derrera evidencia que En Llorente, aont van a beure ets inimics de l'Inquisició, no era més qu'un mentiderando desvergonyat i un infame calumniador.

I ara, grans republicanetxos de Sóller i Lluchmajor i voltros socialistetxos de s'«Obrer Balear», teniu sa paraula per defensarvos d'aqueixa partida de tapanques que vos acabam d'enflocar. ¡Hala, valents homoniqueus!

Ventays an En Juan Monserrat de Lluchmajor

Haurem de seguir donant'hi uns quant pe' sa partida de batayonades qu'enflocá demunt s'«Obrer Balear» dia 23 de desembre contra sa moral catòlica. I les hi rebatem per que no's puga avanar devant es seus i altres ignorants de que ha atacada sa moral catòlica i no es sortit negú a defensarla. Vaja, idò, si n'hi enflocam uns quants de ventays an aqueix socialistetxo republicanot.

6

«Ses foqueteries de l'Inquisició»

Sa prova que presenta En Monserrat

sobre aqueixes «foqueteries» contra sa moral catòlica, ja vérem dia 30 de desembre que no té cap forsa, tota vegada que no han existit may tals «foqueteries» de l'Inquisició més que dins es carabassot d'ets anticlericals tan ignorants i biduins com En Juan Monserrat. No, l'Inquisició no va encendre cap «foqueteria» may en lloc; i, si no, que mos ne citi una qu'es una aqueix socialistetxo de Lluchmajor. Les encenia s'Estat, s'Autoritat Civil, per castigar, segons ses lleys vigents a-les-hores, es crims de «lesa-Majestat», un d'ells, s'herejia. ¿Que aqueixes lleys eren injustes? ¿Qui hu dirá? ¿Qui será capaç de provarho? No les havia posades el Rey tot sol, sino ab ses Corts, i tenien ademés es vot de tot es poble espanyol. ¿Qui hu dupta que fins an el sigle XVIII aquelles lleys contra els heretges eren s'expressió de sa voluntat nacional? De manera que, fins baix des punt de vista lliberal i democrátic, aquelles lleys que condemnaven ets heretges a mort de foc, eren perfectament llegitimes i justes, segons es partidaris de sa «sobirania popular», com es segur que'es aqueix Juan Monserrat de Lluchmajor. Per lo meteix tal «pena» no era, no poria esser «immoral» segons es principis que professa es socialistetxo lluchmajorenc qu'amassolam.

7.

¿Un «tribunal» catòlic «escumicá» En Copèrnic?

I ¿d'ont vos ho heu tret jo insigne Monserrat lluchmajorenc! que cap «tribunal» «escumicás» may el gran «Copèrnic»? I ¿quin «tribunal» va esser que va fer una tal cosa, gran cap-clos de Lluchmajor? Es completament fals que cap «tribunal» de l'Esglesia «escumicás» may aquell gran astrònom, sacerdot piadosíssim, canonge exemplar, estimadíssim des seu Bisbe, honrat i apreciat sobremanera p'el Papa, tant que aquella obra aont esposa es seu sistema des «moviment de sa terra», la publicá dedicada an el Papa per que aquest li servis d'escut i de redós. De manera qu'es completament fals que negú «escumicás» may En Copèrnic; i En Monserrat perposant a l'Esglesia tal «escumicació» contra En Copèrnic, s'acredita d'ignorant de set soles. Es tan gruxat i brossenc això d'aqueixa «escumicació» de Copèrnic, que sols e-hu poren dir es més ignorants i carronyes d'ets anticlericals. Tot vos sia enhorabona, jo apòstol des socialistes de Lluchmajor!

8.

¿Vol dir també era catòlic es tribunal que cremá En Servet?

Sembla mentida jo gran socialistetxo lluchmajorenc! que qualqueu tan enrera ab historia, i que vos atreviguen a parlar-ne sabentne tan poca i tan poca! I aont l'heu estudiada vos a s'historia? ¿Dins es sarrí o demunt sa pala de ses agranadures? I ¿sense scribre'n mot d'historia, teniu s'atreuiment de parlarne i de sortir a's mitx a combatre sa moral catòlica ab s'historia ab sa má? I ¿com no hu veys que no es s'historia això que teniu ab ses mans, sino sa vostra feresta i supina ignorancia, que vos posa en ridícul devant tot Mallorca? Perque vaja, ¿qui no hu sap que's tribunal que va fer cremar En Servet, va esser es tribunal protestant de Ginebra, dominat p'es segon patriarca des protestants En Juan Calví? L'Inquisició catòlica de França condemná una obra d'En Servet, pero feu es beneyt per que s'autor pogués fogir de sa presó aont el tenien tancat; i el pobre fogí efectivament, primer cap Espanya, després cap a Italia. Sense scribre mē ni perdiu, pegá a Ginebra, aont En Calví, es seu inimic personal, era l'amo de ses mel-les i feya i desfeya, pitjor que's rey més absolut. En Calví l'afina, el fa agafar, li formen causa per heretge es meteixos heretges calvinistes, i el condemnen a esser cremat de viu en viu, i dia 27 d'octubre de 1553 el cremen a Ginebra ab llenya verda per que's suplici fos més llarc i més ferest.— Si aqueix socialistetxo de Lluchmajor no

fos tan ignorant, sabria això, o hu hauria mirat a qualsevol historia universal, abans d'agafar sa ploma per tirar sa grapada de fanc contra's catolicisme. I ara li resulta que tota sa grapada li cau demunt ell meteix, posant de manifest sa seua ignorancia horrorosa, atribuint a un tribunal catòlic lo que va fer un tribunal d'heretges, un tribunal dominat p'es segon patriarca des protestants, es famós Juan Calví. ¡Ah Juan Monserrat de Lluchmajor! ¡ja vos valdria més anarvosne a fer sabates o a fregir ous de lloca que no a ficarvos a parlar de lo que no enteneu, entaferrant barbaridats contra sa veritat històrica demunt es paperot socialista de Ciutat!

9

¿St. Domingo de Guzmán era immoral?

I ¿d'ont vos ho heu tret, germá, que aquest gran Sant, gloria d'Espanya, de l'Esglesia universal i de s'humanitat era un «immoral», una prova vivent de que «sa moral catòlica» «es pitjor que ses altres»? Veyam! treysles ses «immoralitats» de St. Domingo? ¿Quines foren? ¿aont les va cometre? ¿Que no sou capaç, gran socialistetxo, de citarne cap? ¡Se necessita així meteix tenirne poca d'alatxa per tractar d'immoral un sant tan gros, un heroe de puresa i de caritat i d'abnegació tan extraordinari com St. Domingo! ¿Qui no sap que sempre's distingí pe'sa seua puresa angelical, pe'sa seua caritat fora mida? ¿Qui no recorda aquell acudit que va tenir estudiant, a l'Universitat de Patencia, ben jovenet encara, que haventhi una gran carestia i estrenyad de queviures, per assistir an es pobres, va vendre's seus llibres i repartí's diners ab almoynes an aquest i an aquell altre? ¿Tal volta sa seua gran virtut no va esser causa de que'l Bisbe d'Osma, Diego de Acevedo, el fés canonge regular? Com-e tal doná exemple de totes ses virtuts sacerdotals. I ¿que va fer devers Tolosa i demés regions des mitx-dia de França, com en passá acompanyant es seu Bisbe, trobant tot allò brut, horriblement d'heretges? ¿Tal volta va predicar s'esterminis d'aqueys? Tot lo contrari: se posa a predicarlos sa Fe catòlica ab gran zel, caritat, pobresa i penitencia, convertintne a milenars, anantlos sempre a les bones, fent qualsevol sacrifici per guanyarlos es cor, per durlos an es bon camí, suaument, paternalment? I s'hi pasá més de dotze anys predica qui predica, anant d'un punt a s'altre a peu, vivint d'almoyna, fent bé a tothom per allà ont passava. Ell abel Bisbe d'Osma Diego de Acevedo introduiren an es mitx-dia de França aqueixa manera tan suau i apostòlica de combatre ets heretges, i lograren convertirne molts; pero en romangueren moltíssims més que, en lloc de convertirse, tornaven més dolents, rebel·lant-se contra tot, envestint es catòlics, saquetjant, calant foc i matant. Devant aquelles atrocitats, es catòlics no tengueren altre remey que defensarse ab ses armes, allà ont ab ses armes les envestien i les volien esveir; i a-les-hores el Papa Innocenci III feu predicar una creuada contra aquells heretges, armats contra l'Esglesia i contra's poble cristiá.

¿Quina part va prendre Sr. Domingo ab tot això? Escoltau lo que diu aquell meteix gran inimic de l'Inquisició i de tot lo que fos cepturar s'herejia, aquell gran polissó d'En Llorente dins sa seua infame «Historia Crítica de la Inquisición de España» (T. I. p. 105, edic. de Barcelona, 1835). Diu que'l Papa «autorisá's dotze Abats (del Cistell) escullits des seu institut, St. Domingo de Guzman i tal volta altres, per predicar sa creuada contra ets heretges, aplicar ses indulgencies an es qui s'apuntassen a sa creuada, anotar es qui no s'hi apuntassen, inquirir i aclarir quina religió practicaven, reconciliar es convertits, i procurar que ets ostinats i rebel·los els entregassen an En Simó de Monfort, capdill caporal des creuats», això es, an es Bras Civil. An això se reduí lo que feu St. Domingo contra aquells heretges. No, ell no feu ratjar may gens de sanc d'heretges; ell no feu ratjar més sanc que sa seua pro-

pia ab ses disciplines que's donava dins sa seua cel·la per conseguir sa conversió d'heretges i pecadors. Ab so seu zel extraordinari de sa gloria de Deu i des bé de ses ànimes, fundá s'Orde gloriosíssim de Freres Predicadors, que's va estendre de Tolosa i Narbona per tot França, per Italia, per Espanya, per Alemania, per tot lo mon, i es estada sempre de llavò ensá i es encara una de ses Ordes Relligioses més benemèrites de l'Esglesia i de s'humanitat. Sols Deu sap es bé qu'ha fet i que fa demunt la terra. I volgué i posá St. Domingo que's seu Freres haguessen de viure de captiri, per lo qual s'anomenaren «Mendigants»; i no volgué may rebre es bens que molts de devots li volien deixar per l'Orde. I se passa tota la vida predicant com el Bon Jesús, passant per tot, fent bé i d'un Sant així tan gros, detan extraordinaria santedat i llumenar de tota virtut, aqueix gran ignorant d'En Juan Monserrat de Lluchmajor té s'atreuiment de dir qu'era un «immoral» i una prova de que «sa moral catòlica es sa pitjor de totes»! ¡Ah Monserrat Monserrat lluchmajorenc! ¡com ha d'estar aqueix carabassot vostro per entaferrar tals barbaridats!

10

I ¿quines eren ses «immoralitats» de «St. Pere d'Arbués»?

Pero ¿sabeu tanmeteix jo socialistetxo de Lluchmajor! qui era ni que va fer aqueix St. Pere d'Arbués? Si hu sabés-seu, no l'haurieu tractat de «immoral». ¿Quines foren ses seues «immoralitats»? ¿Que no sou capaç de dirles? Es Mestre en Teologia Pere d'Arbués era un canonge regular de la Seu de Saragossa, que, com e-hi varen estendre l'Inquisició novella l'any 1484, el feren Inquisidor ell i Fr. Gaspar Inglar, dominic, tots dos coneguts pe'sa seua prudencia, zel de la Fe catòlica i integridat de vida.

¿Feren tal volta aqueys Inquisidors cap atrocitat, estremat es rigor contra ets heretges i renegats, sortint de botador? Res d'això, sino que's mantengueren estrictament dins sa llei i dins tota justícia. Es meteix Llorente, que fa llamada contra tots ets Inquisidors dignes i que'n diu tot es mal que pot i les posa totes ses calumnies que li venen an es cap, dins sa seua mentideranda «Historia» (T. I. p. 282) sols diu d'ells que «condamnanen varis cristians novells, declarantlos heretges judaisants», i que consta p'es «processos» qu'ell, En Llorente, diu que «va veure l'any 1813 a Saragossa» que «dins es maig i juny de 1485 celebraren dos autes públics i solemnes de fe i entregaren a sa justícia seglar molts de malenats per (que los donassen) sa mort de foc». ¿Per que no diu En Llorente quants eren aqueys «malenats»? Si ell diu que va veure «es processos originals» ¿per que no dona es nombre des «relaxats» an es Bras Civil? Es es seu sistema de no donar ses fites netes de res, si no pot fer mal a l'Inquisició.

I ¿que més feu es Mestre Pere d'Arbués per mereixer qu'ets heretges judaisants l'assassinassen, com l'assassinaren efectivament dia 17 de setembre d'aquell any 1485? Absolutament res. Es meteix Llorente (ib. 284-87) conta qu'ets judaisants aragonesos, qu'eren gent rica, qu'ocupaven càrrecs civils molt importants, no porien sofrir que les haguessen posada aquella Inquisició novella, qu'era molt més estreta que sa que tenien primer i que veyen que ab ella no hi porien bovetjar gayre. Acudiren a la Cort per que los ho aixemplassen una mica, llevant lo de sa confiseació de bens i es secret des testimonis en ses causes de fe; i arribantlos noves de que'l Rey no anava gens de concedirlos tal cosa, se passaren pe's escudeller de matar es dos Inquisidors, es Mestre d'Arbués i Fr. Inglar, per fer por an ets altres teologs i canonistes que porien esser Inquisidors, a fi de que no's trobás negú que volgués esser Inquisidor figurantse que així s'acabaria d'un cop tal Inquisició. I conta En Llorente que tots se posaren una contribució per pagar ets assassins per llevar des mitx ets Inquisidors, i, com tengueren contractats

ets assassins, aqueys, prepararen sa cosa, i aglapiren es pobre Inquisidor Arbués dins la Seu de Saragossa devers les onze de la nit que hi anava ell per cantar Matines, i ab una partida de guinevetades allà meteix l'enviaren a l'altre mon, sense qu'ell els hagués dit res ni's fos posat may ab ells.—Sa cosa's-e sortí molt malament an aquells heretges judaisants, perque tota la ciutat i tot Aragó, davant tal atentat, s'alsá contra ells; i, si no fos estat pe' s'Arquebisbe que sortí a cavall a apassivar la cosa, lo endemà es poble de Saragossa els-e feya benes a tots ets judaisants que hi havia. Desde llavò tot Saragossa i tot Aragó obriren ets uys i volgueren l'Inquisició com un do del cel per conservar sa Fe i es públic benestar.

Per això mataren ets heretges l'Inquisidor Arbués: no perque hagués fet llare, ab so castigar s'heresia, sino just perque era Inquisidor, perque despenyava un càrrec que sa llei havia establert, perque aquell càrrec els-e feya nosa, per llevar-lo des mitx i fer por an ets i que negú pus volgués esser Inquisidor. ¿S'es vist res més seuatge ni més criminal? De manera que l'Inquisidor Arbués no escampá gens de sanc de cap heretge, sino que foren ets heretges que li escamparen sa sanc a ell, assassinantlo per odi a sa Fe catòlica? Perque morí pe' sa Fe, l'Esglesia el canonisá com-e màrtir de sa Fe de Cristo.—I ara, repetim, que mos diga aqueix socialistexo de Lluchmajor ¿quines foren ses «immoralitats» de St. Ped'Arbués? ¿aont, quant i contra qui les va cometre? ¿Vaja, parliu, gran socialistexo Lluchmajorenc!

En Juanet i es cavallet conseyer (Acabatay)

Camina caminarás cap a Ca'l Rey, es cavallet-conseyer cuydava a fer uy ab aquell viatge tan feixuc d'En Juanet i sa fadrineta; pero no's rendia ni desmayava un pel, sempre tira tira de d'allà.

Sa primeria sa fadrineta conversava p'es colzos de tot lo que veyen p'es camí; pero a poc poc comensa a mancabar de paraules, i arribá que ja no'n deya casi cap.

En Juanet se gira darrera per veure qu'era allò, i va esser que sa fadrineta era tornada d'or de tot es cos, i ja només tenia de carn es coll i es cap, i al punt ja només e-hi tengué sa boca i ets uys.

Ab això arriben a la ciutat, y com veyia la gent En Juanet ab aquell pilot d'or a ses anques des cavall, i que tenia sa figura d'una fadrineta garridissima, just ab sa boca i ets uys de carn i tot lo resta d'or, tothom sortia an es portal a veure una tal cosa, i tot un aixam d'al'lotea que hi anava darrera d'herera.

Arriben a ca'l Rey, surten criats i criades a veure qu'es allò, i se troben ab En Juanet i es cavallet-conseyer ab sa fadrineta tota d'or fora ets uys, qu'encara eren de carn; ara sa boca ja era també d'or.

Tots quedaren ab sos cabeys drets. Com s'esglay los haqué espasat una mica, se'n van a contarho an el Rey, que's presentá ben peus alts a veure qu'era allò.

El Rey si que hi quedá ab sos cabeys drets com me veu sa fadrineta tota d'or de cap a peus; perque ets uys i tot ja hu eren.

La descarreguen de ses anques des cavall, la se'n duen dins sa cambra més bona de ca'l Rey, i el Rey tot em badalit contemplant aquella fadrineta, com la veyia tan ben tayada i tan ben llovorada de per tot, tan garrida, tan gentil.

Ja hu crec que'n romangué tot enamorat, i no s'aturava de dir:

—¿O que m'agrada i que m'agrada aquesta fadrineta! ¿O si fos de carn i os! ja l'acte m'hi casava! ¿Com som Rey, que m'hi casaria! ¿O si jo sabia cap remey per ferlehi tornar de carn i os! ¿Donaria qualsevol cosa per ferlehi tornar!

El Rey cuydava a fer uy pensant ab això, i no menjava ni bevia, ni dormia ni deixava viure sa seua gent.

I mirau as criats del Rey, tan plens d'enveja com sempre contra En Juanet, quina idea del dimoni que varen

tenir! Se presenten an el Rey, i posen aqueix fals testimoni an En Juanet, dient:

—Senyor Rey, En Juanet sa deixa dir que, si a ell tiraven dins una caldera d'oli bullent, una vegada que le hi haguessen bollit a ell, untant llavò d'aquell oli sa fadrineta d'or, aquesta tornaria a l'acte de carn i os, i En Juanet llavò meteix botaria de sa caldera tan sá i tan bo com está ara.

—I es ver qu'En Juanet diu això? s'esclama'l Rey badant uns uys com uns salers.

—¿Si es ver, Sr. Rey? digueren aquelles males ànimes. ¿Tant ver com han dita missa avuy?

—¿I no m'enganau voltros ara? diu el Rey.

—¿Qu'hem d'enganar. Sr. Rey! diuen es criats. ¿Per qualsevol cosa del mon no l'enganariem! ¿Bons estam noltros!

¿Que me'n direu? Ell el Rey crida En Juanet, i ja li diu:

—Escolta, ¿i aquesta fadrineta tu l'has vista que fos de carn i os?

—Sí, senyor! diu En Juanet. Com la vaig trobar an es castell e-hu era ben de carn i os, i com partirem també.

—¿I com torná tota d'or? diu el Rey.

—Això es lo que jo no li sabria dir, diu En Juanet. Jo la duya a ses anques des cavall. Tot d'una conversa va p'es colzos; pero assetsuaixi comensá a mancabar de paraules; arribá que ja no'n diu cap: me gir a veure qu'era, i la me trop que ja era d'or fins an es coll, i al punt ja hu va esser també des coll i des cap fora sa boca i ets uys; com sortiren es criats d'aquí, ja hu va esser de sa boca, i com devallá vossa Reyal Majestat, ja hu va esser d'ets uys també; i tota d'or de cap a peus, així com vossa Reyal Majestat la m'havia demanada, la hi vaig entregar en ses seues mans. I tant e-hi haja com e-hi sé.

—Bonol diu el Rey, després de pensarhi una estona. Tu que la m'has duyta tota d'or, allà ont la trobares de carn i os, fé-le'm tornar així com la trobares!

Aquelles paraules del Rey foren p'En Juanet com si li haguessen desparada una escopeta a sa cara; romangué sensa paraula.

—Mira, li diu el Rey. No m'fasses es demenjat ab tantent! Sé que t' deixes dir que, si t' tiraven dins una caldera d'oli bullent, una vegada que t'hi haurien bollit, si llavò untaven d'aquell oli sa fadrineta d'or, tornaria de carn i os, i tu llavò meteix sortiries de sa caldera tan sá i tan condret com és ara.

—Senyor Rey, diu En Juanet, mirse que jo no he dita una tal cosa; li puc jurar que no hu he dit.

—Ja se jo si hu has dit, diu el Rey. Es que sempre negues tu. Sobre tot, ses raons siguen acabades: dins tres dies te tirarem dins sa caldera d'oli bullent; i, en havert'hi bollit, untarem d'aquell oli sa fadrineta d'or, perque torn de carn i os! ¿Amèn que hi torn! ¿Amèn!

Dit això gira'l Rey en redó, i me deixa en banda En Juanet, que n'estava com un beneyt de tot allò que'l Rey li acabava de dir. Se'n va an es cavallet-conseyer, i le hi conta tot fil per randa.

—Bono, diu es cavallet-conseyer, com e-hu hagué sentit tot, no hi ha que temer, homol! ¿Ja'n sortirem si tu fas lo que jo t' diré!

—¿Te promet de ferho! diu En Juanet.

—Idò mira, diu es cavallet-conseyer, has de demanar an el Rey per donarme a mi una parada es dia que t'haurán de tirar dins sa caldera. Sa parada que'm donarás, que sia ben granada. Com comensaré a rompre en suor, gire'm cap aquí. Com entrarem dins s'estable, seré blanc de sabonera. Tuates tot es cos d'aquella sabonera, i te tires dins sa caldera d'oli bullent; i no hajes por de que s'oli't fassa res per tot allà ont e-hi haja sabonera meua! Untarán llavò d'aquell oli sa fadrineta d'or, que tornarà així com la trobarem i la prenguerem an es castell: de carn i os. I ja veurás llavò quin acabatay més bo per tu que tendrà tot això!

En Juanet, com senti aquell rossidyol, cobrá coratge. Arriba's dia que

l'havien de tirar dins sa caldera d'oli bullent, i se presenta ben demati an el Rey, i li diu:

—Senyor Rey, veng a demanarli una gracia.

—Quina? diu el Rey.

—Qu'abans de tirarme dins sa caldera d'oli bullent, diu En Juanet, me deix donar una parada an es meu cavallet.

—Concedit diu el Rey. I ja le hi pots donar en voler, perque has de contar que'n fris molt, pero molt de veure sa fadrineta d'or tornada de carn i os!

—Bé idò, diu En Juanet, que tenguin sa caldera d'oli bullent apunt, a fi de que m'hi pugar posar tot d'una que arribaré de donar sa parada.

—No tengues ansia; així se farà diu el Rey.

I En Juanet ja es partit a treure's cavallet, s'hi posa demunt ab un bot, i ja li ha donat de quatres.

I aquell animaló, «tri-pa-tri-trap tri-pa-tri-trap», hala de quatres tant com en poria treure, i de d'allà com cent mil dianxes!

Al punt romp en suor; En Juanet se'n tem, i el gira cap a ca'l Rey, i es cavallet de quatres cap a ca'l Rey! Sa suor de cada vegada aumentá més i més; aviat torná sabonera, i al punt tot es cos d'aquell animaló en va esser blanc: semblava un pilot de sabonera que volava.

Ab això arriben a ca'l Rey; sa caldera d'oli, demunt una gran foqueteria, ja bollia a la vela; En Juanet se'n entra es cavallet dins s'estable, se despuya, s'umpli tot es cos de sa sabonera des cavallet, que no li veyen gens de pell des seu cos, i d'aquella manera se tira dins sa caldera d'oli bullent.

Tothom se pensava que a l'acte quedaria cuyt En Juanet, pero succeí tot lo contrari: al punt s'oli va perdre's bull, i es foc de devall s'apagá, i En Juanet es més xelest i xerevelio del mon! el Rey, qu'estava allà, ab sos cabeys drets, aborronat de veure En Juanet tan xelest dins aquella caldera, que li enfoca aquesta:

—Senyor Rey, ja poren untar d'aquest oli sa fadrineta tota d'or, en voler.

El Rey a l'acte fa du sa fadrineta d'or, i se posen a untarla d'aquell oli de cap a peus.

Que me'n direu? Ell com l'hagueren untada ben untada de cap a peus, sacop en sec torna de carn i os, tan fresca, tan garrida, tan gentil com s'hora que En Juanet la va veure per primeria volta a sa finestra des castell.

Tothom en va romandre ab un peu alt, tots se'n feyen creus, i el Rey que cuydava a fer uy de gaubansa de veure-se devant sa fadrineta de carn i os.

—Mira, li diu el Rey. ¿Ara meteix mos hem de casar!

—Será massa dejorn! diu sa fadrineta. Jo no'm cas ab vossa Reyal Majestat, que no's posi dins aqueixa caldera d'oli bullent, aont deixi aqueixes rues que sa cara i es coll ja li fan! Jo no'm cas ab cap ruat!

Com el Rey sent aqueix rossinyol román sensa posos. Vos assegur que ses riaves li fogiren, pero granat. Tot d'una se pensava doblegarla a sa fadrineta; pero promte va veure que tenia males voltes, i que no hi havia res que fer.

Pensa qui pensa com en sortiria d'aquell envitricollat, se'n va an En Juanet que, tot d'una que sa fadrineta torná de carn i os, ell bota de dins sa caldera sense res de cremat en tot es seu cos, com si sortís d'un bany d'aygo de roses; i li diu el Rey:

—Juanet! m'has de dir com dimoni t'ho has fet per no morir cuyt dins sa caldera d'oli bullent.

En Juanet le hi va dir tot fil per randa, i el Rey dona orda que posin sa caldera d'oli an es foc; i que, en tornar de donar sa parada an es cavall s'oli ja sia bullent.

Es criats e-hu fan així, i el Rey ja pega bot demunt es cavallet-conseyer, i vengua esperonada i altra! i aquell animaló de d'allà com un llamp! tant com en poria treure.

Pero succeí que'l Rey no's temé de com es cavall comensá a suar, per girarlo. Com el girá, ja suava a les totes s'animalet; i això va esser sa perdició del Rey, com veureu.

Una volta girat, es cavallet seguí de d'allà cap a ca'l Rey, ben aiuat, aquesta es teua aquesta es meua!

S'animalet ja era tot blanc de sabonera. Arriben a ca-seua; el Rey se dona una bona ensalgada d'aquella sabonera per tot es cos, i sac! se tira dins sa caldera d'oli bullent. E-hi pegá un parey de revinglades, i hi romangué cuyt com una porcella rostida. Era que sa sabonera no tenia cap virtut perque el Rey no havia girat es cavallet-conseyer just com comensava a suar.

—Juanet, diu sa fadrineta, ara mos hem de casar jo hi tu! Ets tu qu'has guanyada s'accio!

—Ell que hu vésem, va dir es cego! respón En Juanet.

¿Que me'n direu? Ell dins tres dies foren casats, i venguen unes nocces de pinyol vermey i un ball d'aquells más vitenes.

Perque ¿que no sabeu que va dir tota sa gent, com veren el Rey mort?

—¿En Juanet ha guanyada s'accio!

—En Juanet ha d'esser es nostro Rey!

—¿Ja hu es! ¿ja hu es! crida tot-hom.

I En Juanet i sa fadrineta foren es reys de tot allo i d'aquell castell de son pare, i visqueren una mala fi d'anys en pau i concordia com Jusep i Maria, i tengueren una partida d'infants.

I si no son morts, son vius; i si no son vius, son morts; i al cel mos vegem tots plegats. Amèn.

JORDI DES RECÓ

Secció local

Avuy hem de donar fites més netes de sa bendició de sa campana de l'esglesia de la «Santa Família» Dissapte passat no mos hi va quebre. La bendició va esser es diumenge vespre, dissapte de Nadal; la va fer Mn. Bartomeu Domeghe, i hi predicá Mn. Miquel Fuster; foren padrins En Martí Truyols i Febrer i Na Catalina Sureda i Ferrer. Sa campana surt de sa fundició de N'Esteve Barberí d'Olot; pesa 221 Kils, i costa devers 750 pesetes. Deu fassa que la poguem sentir tocar molts d'anys i que fassa acudir molta de gent an aquella esglesia. Amèn

Es dia de Cap-d'any se constituí es nou Ajuntament de Manacor d'aqueixa manera: Bal·le de Reyal Orde, D. Francesc Gomila, liberal; 1^r Tinent, D. Bartomeu Rosselló, conservador, separat de «La Penya»; 2ª Tinent, D. Andreu Juan, liberal; 3^r Tinent, D. Bernat Cabrer, liberal; 4^{rt} Tinent, D. Miquel Febrer, Republicá; Síndics, D. Bartomeu Marcé, liberal, i Don Monserrat Truyols, conservador, separat de «La Penya». Així es que s'Ajuntament se compon de 8 Retgidors liberals, 4 conservadors de «La Penya», 2 conservadors, separats de tal societat, 2 republicans, 2 socialistes i un «reformista».

Llamentam de bell nou que, quant dins tot Espanya es republicans i socialistes han mancabat de forsa dins ets Ajuntaments, a Manacor hajen aumentat. ¿Quin càrrec tan gros i tan gros tenen devant Deu devant Manacor i tot Mallorca es qui ab sa seua blayura i bobianeria en son estats causa!

«La Penya» ab aqueys croixits que hi va haver d'aquells que se'n separaren, sembla que s'es posada demunt es retalons i que la cosa va més vitenca. S'altre dia D. Juan Amer i altres, devant una partida de gent aplegada allà, tiraren discursos que foren molt aplaudits, i renovaren sa Junta Directiva, es Directori i sa Directiva de sa Jovintut d'allà, que romangueren constituïdes així:

Junta Directiva de La Penya: President D. Juan Galmés i Malberti; Vice-President D. Antoni Sureda i Oliver; Secretari, don Rafel Ferrer i Artigues; Vice-Secretari, D. Gabriel Sansó i Pascual; Tresorer, D. Antoni Forteza i Fuster; Vocals, Don Juan Morey i Galmés i D. Andreu Riera i Nalla.

Directori: Cap des Partit, D. Juan Amer i Servera; President, D. Meteu Bonet i Mas; Vice-President, D. Pere Riera i Galmés; Secretari, D. Juan Servera i Camps; Vice-Secretari, D. Gabriel Ferrer i Vidal; Vocals, D. Antoni Gelabert i Bonet, Don Jusep Forteza i Fuster, D. Antoni Cabrer i Cabrer i D. Juan Oliver i Noguera.

Junta Directiva de sa Jovintut Conservadora: President, D. Andreu Riera i Nadal; Vice-President, D. Andreu Mestre i Riera; Secretari, D. Miquel Ferrer i Serra; Vice-Secretari, D. Juan Parera i Galmés; Tresorer, D. Rafel Alcover i Vallespir; Vocals, D. Antoni Cayá i Caldentey, D. Martí Llull i Riera, D. Miquel Grimalt i Galmés, D. Llorens Femenies i Pascual, i D. Pere Juan Fullana i Galmés.